

*K pozadí neplatnosti Mnichova*, Národní osvobození 1992, č. 14; *K filozofii našich poválečných dějin* (s úpravami redakce), Dialog S–J, Z–V 1994; *Česká inteligence a polistopadová moc*, Echo (Brno) 1995, č. 2; *Morální aspekty tvorivosti a naše současnost*, Echo 1995, č. 15.

H. Steiner: Prof. L. T. padesátiletý, Rovnost 27. 12. 1967; J. Gabriel: Sedmdesátiny L. T., Universitas 1987 (a SPFFBU 1987, B 34); J. Zouhar: L. T., Universitas 1993.

### Za profesorem Lubomírem Novým

V roce 1996 opustil navždy řady našich filozofů dlouholetý vedoucí katedry filozofie Filozofické fakulty MU profesor PhDr. Lubomír Nový, CSc. Jeho význam pro českou filozofii připomínáme autorským heslem, které napsal pro připravovaný Slovník českých filozofů, a příspěvkem, který přednesl na letní československo-francouzské filozofické škole v Paříži v roce 1995.

#### Lubomír Nový

\* 15. 4. 1930 Třebíč

† 15. 11. 1996 Brno

Po ukončení studií na reálném gymnáziu v Třebíči (1941–49, z toho 1946–48 na francouzském lyceu v Nîmes) a na FF MU v Brně (1949–52, obor filozofie, ruština; PhDr.) nastoupil na katedru dějin filozofie FF MU, kde působil až do r. 1969, v období 1964–69 jako docent a vedoucí katedry. Byl členem Vědeckého kolegia filozofie a sociologie ČSAV v Praze (1964–69) a předsedou jeho komise pro dějiny filozofie (organizoval mj. celostátní konferenci Strukturalismus a historismus ve filozofii 20. století — Brno, duben 1968). Ve šk. r. 1965–66 byl na studijním pobytu v SRN (Kolín n. R., Frankfurt n. M.). Zúčastnil se XIV. Mezinárodního filozofického kongresu ve Vídni (září 1968) a strávil měsíc studií v Římě (říjen 1968). V r. 1969 byl přijat za člena I. I. P. (Mezinárodního filozofického ústavu) v Paříži (členství obnoveno r. 1990). V r. 1970 byl vyřazen z politických důvodů („revize“ marxismu, vyloučení z KSČ, snaha o obnovení názvu „Masarykova univerzita“) z vědeckého a veřejného života (z vědeckých společností, ze Svazu čs. spisovatelů aj.) a převeden jako odborný pracovník do laboratoře sociologického výzkumu FF MU, se zákazem přednášet, publikovat, cestovat. V lednu 1990 se vrátil na katedru filozofie jako její vedoucí (v červnu 1990 byl jmenován profesorem dějin filozofie a sociální filozofie). Kromě účasti na řadě mezinárodních konferencí přednášel měsíc na univerzitě v Dijonu. Úzce spolupracoval s FÚ a Masarykovým ústavem AV ČR (vědecká rada, ediční rada Spisů T. G. M., redakční rada Masarykova sborníku). V lednu 1995 založil při katedře filozofie FF MU Kabinet pro studium díla T. G. M. Organizoval mezinárodní konferenci 100 let Masarykovy České otázky (Brno, září 1995).

S přerývy biografického vývoje jsou spjaty posuny tematiky jeho badatelské práce (od filozofie k sociologii a zpět k filozofii) i vývoj vlastní filozofie (od

reformního marxismu k sociálně kritickému fenomenologickému strukturalismu), kterou však nezpracovával systematicky — ona tvoří spíše jistý interpretační základ pro těžiště jeho činnosti, spočívající v historiografii filozofie. V období od poloviny 50. do poloviny 60. let stojí v centru jeho zájmu kritický rozbor Masarykovy filozofie, který ještě setrvává v mezích institucionálního marxismu, vyznačuje se však návratem k ryze filozofickým aspektům a k pramenům (srovnání české a německé verze Konkrétní logiky), „antropologickým“ čtením Masaryka a snahou o postižení „vnitřní logiky“ Masarykova myšlení. Od počátku 60. let věnuje rostoucí pozornost tzv. mladému Marxovi a neortodoxním marxistům. Významně jej ovlivní studijní pobyt v SRN (diskuze o marxismu, strukturalismu a existencialismu ve Francii a v Německu, studium Frankfurtské školy, zvl. H. Marcuseho a J. Habermase, fenomenologie u prof. Landgrebeho i filozofie M. Merleau-Pontyho). Směřuje k pojetí marxismu jako otevřené filozofie, která musí přezkoumat své základy rozvíjením styčných bodů s fenomenologií a strukturalismem. V bádání o Masarykovi jej to vede k opětovnému ocenění humanistických a demokratických hodnot jeho „filozofie krize, kritiky a smyslu“. Po vynuceném přechodu k sociologii (1970–89) se kromě terénních výzkumů, spojených s jeho pracovním zařazením, zabývá dějinami brněnské sociologické školy (I. A. Bláha, B. Zwicker, L. Svoboda) a zejména připravuje obsáhlý rukopis o sociologii životních drah a jejich krizových situací. Účastní se též komeniologických symposií v Uherském Brodě. S návratem na katedru filozofie (1990) se vrací k problematice dějin české filozofie, zejména k rozborům Masarykovy filozofie a k sociálně filozofické problematice obnovy demokratické občanské společnosti v integrující se Evropě. Je zastáncem myšlenky tzv. emergentního univerzalizmu, tj. potřeby jistých obecných principů a hodnot, které se z mezilidské komunikace v pluralistickém postmoderním světě pracně, zdola a postupně vynořují a — bez nároku na absolutnost — tvoří základ nezbytného konsensu každé občanské společnosti i Evropy a lidstva jako celku.

*Filosofie T. G. Masaryka*, 1962; *Filosofie v neklidné době*, 1965; *Marx v NSR*, 1967; *Nekrology na živé*, SI 1988; *Životní dráha jako sociologický problém*, 1990; *Filosof T. G. Masaryk. Problémové skici*, 1994. Sb *Filosofie a politika*, Sedmkrát o smyslu filosofie, 1964; *Stručný filosofický slovník*, 1966; *Marxova filosofie v otevřených dějinách*, Marx a dnešek, 1968; *Filosofie krize, kritiky a smyslu*, K tradicím české kritiky, 1970; *Socioprofesionální struktura obce a její vývoj v l. 1945–1975* (s I. Možným), Horní Věstonice, ed. V. Frolec, 1984; *Sociologická revue jako signum temporis*, České filozofické myšlení v třicátých letech našeho století, 1989; *I. A. Bláha*, Antologie z dějin českého a slovenského filozofického myšlení, ed. M. Pamza, 1989; *Kapitoly z dějin české filozofie 20. století* (spoluautor), 1992, Washington 1994; *The Life Course as a Fight for the Identity of Man*, Human Identity and Values of Democracy, Bratislava 1993; *Masaryks Philosophie der Nation im Denken der Gegenwart*, Formen des nationalen Bewusstseins im Lichte zeitgenössischer Nationalismustheorien, ed. E. Schmidt-Hartmann, Oldenbourg 1994; *Das Haus „Europa als Gebäude und als Heim — zum Verhältnis von Partikularismus und Univer-*

*salismus, Föderalismus und die Architektur der europäischen Integration*, ed. N. Wenturis, München 1994; *Brentano und die Anfänge der philosophischen Bildung von Masaryk*, T. G. Masaryk a střední Evropa, ed. R. Pražák, 1994; *T. G. M. jako sociolog*, „Sebevražda a Masarykova filozofie náboženství“, Tomáš Garrigue Masaryk a sociologie, 1994; *Fischerův svár s Masarykem*. J. L. Fischer a počátky brněnské Sociologické revue, Hledání řádu skutečnosti, ed. J. Gabriel, 1994; *T. G. M.: Náboženství jako osobní vztah k řádu*, Náboženská dimenze Masarykova myšlení 1995; *Filozofické myšlení T. G. Masaryka. Návraty k T. G. Masarykovi. Proměny marxistické filozofie*, Česká filozofie ve 20. stol., ed. J. Gabriel, L. N., J. Zouhar, 1995. ČP *Die Entfremdung bei Marx und der entfremdete Marx*, SPFFBU 1965, B 12; *T. G. Masaryk v českém myšlení*, FČ 1966; *K problému vědy v marxismu a v soudobé nemarxistické filosofii*, FČ 1967; *Der Mensch als Zentralthema der Gesellschaftswissenschaften*, SPFFBU 1967, B 14; *K interpretaci sovětské filosofie dvacátých let*, Filozofia 1967; *Masarykova filosofie jako aktuální minulost*, Filozofia 1967; *Masaryk jako sociolog*, Sociologický časopis 1968; *Strukturalismus a spor o filosofii marxismu*, Orientace 1968; *Strukturalismus a filosofie*, FČ 1969; *Fenomén Ruska v Masarykově filosofii*, Slovanský přehled 1969; *Philosophie und Sozialkritik im Marxismus*, Wiener Jahrbuch für Philosophie 1969; *Bláha a Mukařovský: setkání sociologického a literárněvědného strukturalismu*, SPFFBU 1992, B 39; *Thomas G. Masaryk: neue Deutungen seiner Philosophie*, Mesothese 1993; *Životní trajektorie jako filozofický, sociologický a etický problém*, Host 1993; *Evropský dům jako budova a jako domov — od partikularismu k emergentnímu univerzalizmu*, SPFFBU 1994, B 41; *Filozofie šikmého střihu*, Host 1995.

Kdo je kdo. Praha 1991; K 60 narozeninám L. N., SPFFBU 1989–90, B 36–37; J. Zumr: L. N., FČ 1995.

### K nedožitým osmdesátinám Josefa Macháčka

Na letošní rok připadá významné výročí narozenin profesora filozofie PhDr. et JUDr. Josefa Macháčka (4. 12. 1917 v Brně — 12. 7. 1984 v Brně), někdejšího člena a také vedoucího katedry filozofie FF MU. Pro mnohé z těch, kteří mají jeho osobnost v živé paměti, ztělesňuje typ vpravdě sokratovského filozofa, ochotně naslouchajícího, pomáhajícího a v inspirujících přednáškách i studentských debatních kroužcích rozdávajícího své bohaté vědomosti. Studovat začal na Masarykově univerzitě (na právnické a filozofické fakultě) ještě před válkou, pokračovat ovšem mohl až po osvobození. Prvé dva roky poslouchal na katedře filozofie především přednášky a prosemináře J. L. Fischera,<sup>1</sup> J. Tvrdeho<sup>2</sup> a I. A.

<sup>1</sup> J. L. Fischer (1894–1973) přednášel v Brně dějiny filozofie již od r. 1930, nejprve jako docent, v l. 1935–52 a 1957–59 jako profesor dějin filozofie a sociologie; 2. světovou válku prožil v Holandsku.

<sup>2</sup> Josef Tvrdý (1877–1942) přednášel na FF MU dějiny filozofie v l. 1922–38.